

به نام خدا مشور اخلاق پژوهش

بیاباری از خداوند سبحان و مقتدا بر این که عالم محضر خلاست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه ایست جایگاه دانشگاه و احتیای فرسنگ و تمدن بشری، مبادی انجمن و اعضاء هیات علمی و اعضای دانشگاه آزاد اسلامی مستعدی گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- ۱- اصل برست: التزام بر برست جویی از حرکت ز رفتار غیر خدای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به نفع های غیر علمی می آید.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و خنثی از اموال، تمیزات و منابع و اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و ائمه تلخیص تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مولودی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم با حرمت با انجام تحقیقات و رعایت جانب قدر و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقیقت: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل راداری: تعهد به ایستادگی از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل باکیست لای و مصنوعی: تعهد به رعایت کامل حقوق لای و مصنوعی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۹- اصل منبع علی: تعهد به رعایت مصالح علی و در نظر داشتن بهر شرد و توسعه کشور و کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: فقه مقارن حقوق جزا

عنوان:

مقایسه مبانی و شرایط عملیات استشهادی و عملیات انتحاری و بررسی

آنها به لحاظ قانونی و فقهی

استاد راهنما:

آقای دکتر احمد رضا خزائی

پژوهشگر:

علیرضا اصغری

تابستان ۹۶

تقدیم به :

ماحصل آموخته‌هایم را تقدیم می‌کنم به آنان که مهر آسمانی‌شان آرام‌بخش آلام زمینی‌ام است.
به خانواده عزیزم که هرچه آموختم در مکتب عشق شما آموختم و هرچه بکوشم قطره‌ای از دریای
بیکران مهربانی‌تان را سپاس نتوانم بگویم.

امروز هستی‌ام به امید شماست و فردا کلید باغ بهشتم رضای شما
ره آوردی گران سنگ‌تر از این ارزان نداشتم تا به خاک پایتان نثار کنم، باشد که حاصل تلاشم
نسیم گونه غبار خستگی‌تان را بزداید.

سپاسگزاری:

اولین سپاس به پیشگاه حضرت دوست که هر چه هست از اوست. سپاس بی کران یگانه خالق مرا که مرا به رفیع‌ترین روشنایی‌ها هدایت کرد و راه مرا به نور همیشه فروزان دانش روشن ساخت. پس از بندگی خاضعانه ستایشش می‌کنم و در ادامه این راه معرفت نفس خویش را از او طلب می‌نمایم.

در مسیری که برگزیدم، همسفرانی راهبرم بودند که حضورشان، همچون ستارگانی پر نور، فروزنده راهم بود و از این رو بر خود واجب می‌دانم مراتب بی‌پایان سپاس و تقدیرم را نثارشان کنم.

تقدیر و سپاس و احترام مخصوص می‌نمایم از خانواده ارجمند و بزرگوارم، که در همه دشواری‌ها و مراحل مرا پشتیبان و یاور بودند و همه کج خلقی‌هایم را تحمل نمودند.

از اساتید فاضل و اندیشمند، جناب آقای دکتر خزائی به عنوان استاد راهنما و جناب آقای دکتر بهرامی نژاد و جناب آقای دکتر وزیری به عنوان مشاور، که همواره نگارنده را مورد لطف و محبت خود قرار داده‌اند و همچنین از برادران عزیزم محمد صادق قربان نژاد بجندی، و علیرضا بابازاده زارعی کمال تشکر را دارم. همچنین به رسم ادب و احترام از همه دوستان ارجمندم به واسطه یاری‌شان سپاسگزارم و از خداوند مهر پیشه، سلامتی و سربلندی‌شان را طلب می‌کنم.

در پایان از همه دوستان و آشنایانی که به هر نحو این جانب را در انجام این پایان‌نامه یاری رساندند تشکر می‌نمایم و از پروردگار بزرگ برایشان موفقیت روزافزون در تمامی مراحل زندگی را خواستارم.

تعهد نامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب علیرضا اصغری دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی: ۹۳۰۶۸۵۹۵۵ در رشته فقه مقارن جزای اسلامی که در تاریخ ۹۶/۰۶/۰۸ از پایان نامه خود تحت عنوان مقایسه مبانی و شرایط عملیات استشهدی و عملیات انتحاری و بررسی آنها به لحاظ قانونی و فقهی

با کسب نمره ۱۷/۷۵ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.
- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزشی عالی ارائه نشده است.
- چنانچه بعد از فراغت تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: علیرضا اصغری

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
(فرم ب)

فرم اطلاعات پایان نامه های کارشناسی ارشد

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۰۴۰۷۹۵۲۰۰۹
نام و نام خانوادگی دانشجو: علیرضا اصغری	تاریخ تصویب پروپوزال: ۹۵/۷/۱۵
شماره دانشجویی: ۹۳۰۶۸۵۹۵۵	سال و نیمسال اخذ پایان نامه ها: نیمسال دوم ۹۵-۹۶
تعداد واحد پایان نامه: ۶	نام و نام خانوادگی استاد راهنما: دکتر احمد رضا خرابی
تاریخ صدور کد: ۹۵/۱۲/۱۸	نام و نام خانوادگی استاد مشاور/داور: دکتر علی بهرامی نژاد- دکتر سوده شاملو
تاریخ دفاع از پایان نامه: ۹۶/۶/۸	نمره پایان نامه به عدد: ۱۷,۷۵
رشته تحصیلی: فقه مقارن جزای اسلامی	نمره پایان نامه به حروف: هفتاد و هفتاد و پنج
عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد: مقایسه مبانی و شرایط عملیات استشهادی و عملیات انتحاری و بررسی آنها به لحاظ قانونی و فقهی	
چکیده پایان نامه: (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج بدست آمده):	
<p>با توجه به تحولات اخیر در منطقه و ظهور انواع گروهک ها با تعاریف مختلفی چون داعش، القاعده، طالبان، النصرة، بوکوحرام، احرار الشام، جبهه الفلق و... و نوع برخورد آنها با دیگر مذاهب و اینکه خود را برتر از مذاهب دیگر دانسته و حتی امروزه سعی بر آن دارند حتی به زور مردم را با عقاید خود همسو کنند. در اینکه تفکر این گروهک ها باطل است، هیچ شکی نیست. اما آنچه جای سوال دارد این است که چرا بعضی از عملیات گروه های مسلمانان شباهتی به این افکار دارد؟! آیا این یک شباهت است و یا سواستفاده ی گروهک ها از تفکرات اسلامی؟! یکی از این عقاید خودکشی است که همراه با کشتن منجر به قتل گروهی از انسان های دیگر می شود و این خودکشی را در قالب عملیاتی به نام انتحاری تعریف می کنند و برای پیروی مردم از این عقیده وعده های مختلفی چون همسفره شدن با رسول خدا و... را می دهند. عملیات انتحاری، عملاً نوعی خودکشی تلقی می شود اما تعریفی که این دسته از گروهک ها از این نوع عملیات دارند، خودکشی نیست. حال با وجود شباهت این عملیات با عملیات شهادت طلبانه ی گروه هایی چون استشهادیون در لبنان، سوال دیگری به وجود می آید که آیا هر دو گروه از یک تفکر پیروی میکنند و آرمان مشترکی دارند؟ و یا یکی از آنها اصلح و دیگری باطل است؟ و یا باید دفع افسد به فاسد کنیم؟ یعنی از بین بد و بدتر یکی را انتخاب کنیم!</p> <p>و یا اگر اینکه این اعمال جرم تلقی می شود و مصادیقی از خودکشی محسوب می گردد، چرا با آنها مقابله و مخالفت چشم گیری صورت نگرفته است؟! عملیات استشهادی یک شیوه و ابزار دفاعی است که در زمانهای اخیر، مجاهدین مسلمان علیه دشمنان متجاوز و اشغالگر به کار گرفته اند. عده ای از فقهای معاصر شیعه و اهل سنت این نوع عملیات را مصادیقی از جهاد دفاعی دانسته و آن را جایز و مشروع می دانند. عملیات استشهادی با توجه به اهمیت حفظ نفس زمانی انجام می شود که با دیگر ابزار دفاعی متعارف دفع تجاوز ممکن نباشد. اطلاق آیات و روایات جهاد دفاعی و ترجیح دفاع بر حفظ نفس دلیل جواز این نوع عملیات است. عملیات استشهادی ملاک جهاد و دفاع را دارد و با انتحار و اعمال انتحاری علیه انسانهای بی گناه، یا به عبارت دیگر خودکشی، بدون جهت شرعی متفاوت است. لذا ادله حرمت قتل نفس منصرف از آن است. کلیدواژه ها: انتحار، استشهاد، جهاد، خودکشی، استعمار مذهبی، دفاع، شهادت، قتل نفس.</p>	

توجه: ۱- این فرم باید تاپه شده تحویل داده شود. ۲- چکیده فوق همان چکیده پایان نامه است.

نظر استاد راهنما مناسب است مناسب نیست
تاریخ: _____

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
۲	چکیده:
۱	فصل اول
۱	کلیات و مفاهیم
۲	مقدمه:
۴	۱-۱- بخش اول: طرح تحقیق
۴	۱-۱-۱- بیان مساله تحقیق
۵	۱-۱-۲- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب
۷	۱-۱-۳- چهارچوب تحقیق:
۷	۱-۲- بخش دوم: واژه شناسی (مفاهیم)
۱۵	فصل دوم
۱۵	مبانی فقهی
۱۶	۱-۲- بخش اول: مبانی فقهی عملیات استشهادی
۱۶	۱-۲-۱- گروه های استشهادیون
۱۷	۱-۲-۲- مبانی فقهی عملیات استشهادی
۱۸	۱-۲-۳- جانبازی در راه خدا
۲۵	۱-۲-۴- ضرورت آمادگی نظامی
۲۶	۱-۲-۲- روایات
۲۹	۱-۲-۳- سیره پیامبر و اولیای خدا
۳۲	۱-۲-۴- اقوال فقهاء معاصر شیعه
۴۰	۱-۲-۵- شرایط عملیات استشهادی
۴۲	۱-۲-۶- اصول و قواعدی چند بر مشروعیت عملیات استشهادی
۴۲	۱-۲-۷- جواز قتل بی گناهیانی که دشمن در جنگ سپر قرار می دهد
۴۳	۱-۲-۸- کیفیت استدلال برای مورد بحث
۴۵	۱-۲-۹- جواز قتل کسانی که در جنگ نقشی ندارند
۴۶	۱-۲-۱۰- وجوب دفاع به هر قیمت و کیفیت
۴۹	۱-۲-۱۱- لزوم استقامت تا شهادت

- ۵۲-۱-۲-۱۲-جواز حمله به قلب لشکر دشمن.....
- ۵۵-۱-۲-۱۳-کیفیت استدلال در مورد بحث.....
- ۵۶-۱-۲-۱۴-حفظ اسرار نظامی تا سر حد مرگ.....
- ۵۷-۱-۲-۱۵-جواز مراجعه مستحق حد و قصاص به حاکم.....
- ۵۸-۱-۲-۱۶-جمع بندی.....
- ۵۸-۱-۲-۱۷-پاسخ به یک شبهه.....
- ۶۱-۲-۲-انتحار.....
- ۶۹-۱-۲-۲-علل انتحار:.....
- ۷۸-۱-۲-۲-اسباب وعوامل خودکشی ویا عمل (انتحاری).....
- ۸۳-۲-۲-۲-عملیات استشهادی و عملیات انتحاری.....
- ۸۸-۳-۲-۲-تفاوت عملیات استشهادی با انتحار.....
- ۹۰-فصل سوم.....
- ۹۰-احکام عملیات استشهادی و انتحاری.....
- ۹۰-و بررسی خودکشی در فقه و حقوق.....
- ۹۱-۱-۳-احکام عملیات استشهادی و انتحاری.....
- ۹۸-۲-۳-۲-مبانی فقهی در باره ای خودکشی در دیگر ادیان.....
- ۱۰۴-۱-۳-۵-اقدام به خودکشی در زندان.....
- ۱۱۱-۱-۳-۷-دین و فرقه های نزدیک به شیعه.....
- ۱۲۰-۱-۳-۸-خودکشی در دیگر تفکرات و ملل.....
- ۱۲۰-۱-۳-۸-۱-خودکشی در ژاپن.....
- ۱۲۱-۱-۳-۸-۲-هاراگیری(هاراگیری در فارسی به منظور به گویی).....
- ۱۲۳-۱-۳-۹-دیدگاه اهل سنت نسبت به خودکشی(حنفی-شافعی).....
- ۱۲۳-۱-۳-۱۰-خودکشی در اسلام.....
- ۱۲۶-۲-۳-تکفیر.....
- ۱۲۶-۱-۲-۳-تکفیر در لغت.....
- ۱۲۷-۲-۲-۳-تکفیر در اصطلاح.....
- ۱۲۸-۳-۲-۳-انواع تکفیر.....
- ۱۲۸-۴-۲-۳-تکفیر دینی.....
- ۱۲۹-۵-۲-۳-تکفیر سیاسی.....

۱۲۹	۳-۲-۶- تکفیر فکری
۱۳۰	۳-۲-۷- شرایط و ضوابط تکفیر
۱۳۰	۳-۲-۸- تحقیق و تفحص
۱۳۱	۳-۲-۹- تعمد
۱۳۲	۳-۲-۱۰- قصد و اختیار
۱۳۳	۳-۲-۱۱- نفی اکراه
۱۳۴	۳-۲-۱۲- وهابیت و مسلمانان
۱۳۸	۳-۲-۱۳- انواع گروه های تکفیری
۱۳۹	۳-۲-۱۳-۱- جیش العدل
۱۴۰	۳-۲-۱۳-۲- جبهه النصره
۱۴۱	۳-۲-۱۳-۳- القاعده
۱۴۲	۳-۲-۱۳-۴- اوم شینریکیو
۱۴۲	۳-۲-۱۳-۵- بوکوحرام
۱۴۲	۳-۲-۱۳-۶- ارتش نوین خلق
۱۴۳	۳-۲-۱۳-۷- فارک
۱۴۳	۳-۲-۱۳-۸- سپاه صحابه
۱۴۳	۳-۲-۱۳-۹- طالبان
۱۴۴	۳-۲-۱۳-۱۰- جبهه اسلامی سوریه
۱۴۴	۳-۲-۱۳-۱۱- جیش الاسلام
۱۴۵	۳-۲-۱۳-۱۲- ستاد کل ارتش آزاد سوریه
۱۴۶	۳-۲-۱۳-۱۳- شبکه حقانی
۱۴۶	۳-۲-۱۳-۱۴- الشباب سومالی
۱۴۸	۳-۲-۱۳-۱۵- جیش المجاهدين والأنصار
۱۴۸	۳-۲-۱۳-۱۵- جیش الفتح
۱۵۰	نتیجه گیری
۱۵۴	پیشنهاد
۱۵۵	فصل پنجم
۱۵۵	منابع و ماخذ

چکیده:

باتوجه به تحولات اخیر در منطقه و ظهور انواع گروهک ها با تعاریف مختلفی چون داعش ، القاعده ، طالبان ، النصره ، بوکوحرام ، احرار الشام ، جبهه الفلق و... و نوع برخورد آنها با دیگر مذاهب و اینکه خود را برتر از مذاهب دیگر دانسته و حتی امروزه سعی برآن دارند حتی به زور مردم را با عقاید خود همسو کنند.

در اینکه تفکر این گروهک ها باطل است ، گرچه بعضی از عملیات گروه های مسلمانان شباهاتی به این افکار دارد.

بعضاً این یک شباهت است و یا سواستفاده ی گروهک ها از تفکرات اسلامی

یکی از این عقاید، خودکشی است که همراه با کشتن خود منجر به قتل گروهی از انسان های دیگر می شود و این خودکشی را در قالب عملیاتی به نام انتحاری تعریف می کنند و برای پیروی مردم از این عقیده، وعده های مختلفی چون همسفره شدن با رسول خدا و... را می دهند.

عملیات انتحاری، عملاً نوعی خودکشی تلقی می شود اما تعریفی که این دسته از گروهک ها از این نوع عملیات دارند، خودکشی نیست.

حال با وجود شباهت این عملیات با عملیات شهادت طلبانه ی گروه هایی چون استشهدادیون در لبنان، سوال دیگری به وجود می آید این که به نظر هر دو گروه از یک تفکر پیروی میکنند و آرمان مشترکی دارند همچنین یکی از آنها اصلح و دیگری باطل است البته باید دفع افسد به فاسد کنیم، یعنی از بین بد و بدتر یکی را انتخاب کنیم

و با اگر اینکه این اعمال جرم تلقی می شود و مصادیقی از خودکشی محسوب می گردد، ب اید با آنها مقابله و مخالفت چشم گیری صورت گیرد.

عملیات استشهدادی یک شیوه و ابزار دفاعی است که در زمانهای اخیر، مجاهدین مسلمان علیه دشمنان متجاوز و اشغالگر به کار گرفته اند. عده ای از فقهای معاصر شیعه و اهل سنت این نوع عملیات را مصداقی از جهاد دفاعی دانسته و آن را جایز و مشروع می دانند.

عملیات استشهدادی با توجه به اهمیت حفظ نفس زمانی انجام می شود که با دیگر ابزار دفاعی متعارف دفع تجاوز ممکن نباشد.

اطلاق آیات و روایات جهاد دفاعی و ترجیح دفاع بر حفظ نفس دلیل جواز این نوع عملیات است.

عملیات استشهدادی ملاک جهاد و دفاع را دارد و با انتحار و اعمال انتحاری علیه انسانهای بی گناه، یا به عبارت دیگر خودکشی، بدون جهت شرعی متفاوت است. لذا ادله حرمت قتل نفس منصرف از آن است.

کلیدواژه ها : انتحار، استشهاد، جهاد، خودکشی، استعمار مذهبی، دفاع، شهادت، قتل نفس.

فصل اول

کلیات و مفاهیم

مقدمه:

همانطور که بیان شد ، اگر بخواهیم عملیات خودکشی را جرم بپنداریم ؛ در هر قالبی که قرار بگیرد، قطعاً مستوجب مجازات خواهد بود. چه در قالب عملیات تکفیری و چه در قالب عملیات استشهادی...

آنچه مبرهن است، باید بین این دو، تفاوتی وجود داشته باشد. که به نظر ابتدا باید این عمل را در قالب موضوعی تعریف کرد تا با بررسی عناصر موجود در وقوع فعل، به بزه بودن آن پی برد. چه بسا اینکه با توجه به تعاریفی که مبانی فقهی در مورد این دسته از اعمال داشته، باید ابتدا به ساکن در هر مذهبی آن تعاریف را دانست و بعد از آن ، به دسته بندی عناصر موجود پرداخت.

اگر عملیات انتحاری و یا استشهادی را جرم تلقی کنیم و آن را نوعی خودکشی و حتی اضرار به نفس بدانیم، فی الواقع این عمل دارای دو عنصر مادی و معنوی خواهد بود.

نظر به شباهت و نوع عمل در هر دو گروه، به نظر عنصر مادی مشترک است. آنچه این دو گروه را از یکدیگر متمایز می کند، عناصر معنوی است و این را می دانیم که اگر جرمی فاقد عنصر معنوی باشد، عقیم تلقی خواهد شد و ناتمام است. یعنی اگر حتی شخص ناخواسته مرتکب فعل مجرمانه شود، آن جرم عمد نبوده و قطعاً در مجازات تفات هایی خواهد داشت.

یکی از نکاتی که در عنصر معنوی قابل بحث است ، آنچه دین آن را تعریف کرده و با توجه به اینکه دین جامع و مانع میباشد ، در برخورد با این اعمال نباید به واسطه ی نظر فرَق مختلف با آنها رو به رو شد. اینکه مثلاً امامیه چه نظری در مورد عملیات تکفیری دارند و یا معتزله چه نظری راجع به عملیات استشهادی دارند ، نمیتواند پاسخ دقیق و صحیحی برای ما باشد. چون هر کدام با توجه به نظر خود، اعمال نظر خواهند کرد. حال باید ابتدا به ساکن با بررسی کامل آیات قرآن کریم ، احادیث رسول اکرم (ص) و روایات ائمه اطهار (ع) ، به جوابی برسیم.

البته این نکته هم جالب است که از این قبیل اعمال، حتی در ادیان دیگر هم وجود دارد. مثلاً در آمریکا جیم جونز رهبر یک فرقه مذهبی بود که با افکار پوچ و عقب افتاده خود جان مردم را به بازی گرفت و یا هاراگیری در ژاپن که قرن هاست در میان سامورایی‌ها مرسوم است.

در واقع اگر حفظ نفس مهمترین وظیفه‌ی هر نظام، حکومت و یا هر انسانی است، پس نوع مواجهه با این قبیل اعمال قطعاً مهم و حائز اهمیت است. واژه عملیات انتحاری تداعی کننده وقایع مهم و وحشتناکی است. این واژه از یک سو ما را به یاد عملیات انتحاری مجاهدین (منافقین خلق) علیه شهدای محراب می‌اندازد و از سوی دیگر مجسم کننده رفتار اعضای «طالبان» و «القاعده» علیه شیعیان است. در مقابل، عملیات استشهادی (شهادت طلبانه) باری مثبت دارد و ذهن ما را به سوی مجاهدین سرزمین‌های اشغالی فلسطین رهنمون می‌سازد. تا ماهیت عملیات انتحاری و عملیات استشهادی را بررسی نماید و شباهت‌ها و تمایزات آن را با عملیات انتحاری برشمرده و به کشف حکم تکلیفی عملیات استشهادی نائل آید.

بررسی حکم فقهی عملیات استشهادی موضوع نسبتاً جدید و مستحدثه‌ای است که در زمانه کنونی به سبب بلای دامن‌گیر اشغال سرزمین‌های فلسطین، و تجاوز به خاک کشورهای عراق و افغانستان از یک طرف و بروز و ظهور گروه‌های کوچک و بزرگ سلفی^۱ همچون القاعده و طالبان از طرف دیگر، اهمیت فراوانی یافته است. به نظر می‌رسد. یکی از روشهای دفاعی که اخیراً مجاهدین مسلمان در سرزمین‌های اشغال شده مسلمان بخصوص سرزمین فلسطینی علیه نیروهای متجاوز و اشغالگر به کار گرفته‌اند، عملیات استشهادی است. بسیاری از مردم مسلمان درباره حکم شرعی این نوع عملیات از مراجع تقلید و فقهاء اسلام سؤال و استفتاء کرده‌اند.

^۱ سلفی به گروهی از مسلمانان اهل سنت گفته می‌شود که به دین اسلام تمسک بسته و خود را پیرو سلف صالح می‌دانند و در عمل و اعتقادات خود از پیامبر اسلام، صحابه و تابعین تبعیت می‌کنند. سلفی‌ها تنها قرآن و سنت را منابع احکام و تصمیمات خود می‌دانند.

بعضی از فقهای معاصر شیعه و اهل سنت به سؤال مذکور پاسخ داده و اکثر آنها با شرایطی، عملیات استشهادی علیه دشمنان متجاوز و اشغالگر را جایز و مشروع دانسته اند با توجه به نظرات فقهای اسلام را درباره این نوع عملیات از منابع مختلف و از طریق استفتا که مجموع این نظرات در سه محور مشروعیت عملیات استشهادی، شرایط این نوع عملیات و تفاوت آن با انتحار و عملیات انتحاری، بیان می شود.

۱-۱- بخش اول: طرح تحقیق

۱-۱-۱- بیان مساله تحقیق

باتوجه به اتفاقات اخیر در منطقه و گرایش مردم به مباحث دینی از یک سو و از سوی دیگر فضای حاکم بر بعضی از کشورها و استفاده ابزاری آنها از دین البته بدون در نظر داشتن منافع دین و حفظ ارزشها و اصول مبتنی بر پایه آنچه مورد قبول خداوند بوده است و از سوی دیگر استفاده کفار از این از هم گسستگی موجود و عدم اتفاق نظر بین ادیانی که خواستگاه اصلی شان یکی بود اما به جهت به دست آوردن قدرت درصدد نابودی یکدیگر هستند .

فلذا موضوع حفظ جان و ناموس و امنیت از مهمترین رویکردهای انسان در زندگی است که امروز بسیار حساب شده با ایجاد تفرقه توانستند هر سه این مهم را خدشه دار کند.

البته که دشمنان خداوند با شناخت کامل از مفاهیم الهی و باشناخت کامل از علقه انسان های دنیا طلب توانستند آنها را غرق در شهوت دنیا طلبی کنند. مهمترین ابزار آنها استفاده از دین در راستای حذف مقوله ی دین است یعنی به زبان هر گروهی با هر خواستگاهی تعریفی از دین ارائه می شود البته مخلف با اهداف اصلی دین و گاهاً نظر اصلی مذاهب در این تفرقه حائز اهمیت است.

این تضاد بین تعاریف و اهداف دین اسلام با عنایت به برخی روایات^۲ که با ظهور منجی عالم بشریت مصداق کامل هل من یاتی به الدین جدید^۳ رخ خواهد داد و مردم عملاً دچار این ذهنیت میشوند که آیا دین جدید عرضه شده است؟(البته

۱- اثبأه الهداء، ج ۷، ص ۱۱۰. اثبأه الهداء، ج ۷، ص ۵۲. ارشاد مفید، ص ۳۴۳

^۲ در برخی از روایات آمده است که وقتی حضرت مهدی، علیه السلام، ظهور کند مردم را «به امر جدید» و یا «کتاب جدید» دعوت خواهد کرد

که این بدین معنا نیست که دین جدید آمده است بلکه به این معناست آنچه تا امروز به مردم در قالب دین معرفی شده با آنچه نظر خداوند بوده فاصله ای بسیار داشته است.

۱-۱-۲- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب

اگر حکومتی در این زمینه برای ایجاد عدل واقعی قدم بر دارد دول مخالف با اهداف شوم با استعمار مذهبی و یا تفتیش عقاید با حمله نرم علیه آن حکومت می پردازند. در این جا اگر نگاه به دین یک دید دنیا طلبانه باشد آن گروهی متضرر میشود که اگر در دنیا موفق بود که هیچ وگرنه بنا را بر صحیح بودن نظر این منحرفان میگذارند و یا بازیچه ای دست آنان میشوند پس تمییز کردن بین حق و باطل چه به لحاظ شرعی و چه به لحاظ حقوقی نجات یک جامعه است چرا که نجات یک نفر برابر نجات یک جامعه است.^۴

۱-۱-۳- اهداف تحقیق:

روشن شدن آنچه مهمترین نقطه ای استعمار هست که آن استعمار مذهبی است یعنی با استفاده از فرهنگ ناب شهادت و شهادت طلبی بوجود آوردن گروهی که جان خود را کف دست نهاده که به ظاهر همنشین رسول خدا شوند در واقع ایا این سوال در ذهن هر دوی این ها ایجاد نمیشود که آیا خودکشی حرام نیست؟ آیا فرقی بین این اعمال (انتحاری و استشهادی است؟ اگر خودکشی حرام است پس قاعده ی ضرر زدن به بدن حرمت دارد پس چرا یکماه در سال برگرستگی تاکید میشود؟ مگر گرستگی برای بدن ضرر ندارد؟ اینجاست که متوجه می شویم گاهاً در دین وجود عنصر معنوی (نیت) در آثار آن عمل تاثیر مستقیم دارد.

البته گاهاً در مسیر قرار گرفتن هر هدفی، به آن هدف نزدیک شدن را تضمین میکند این فرضیه که تا خیس نشوی به آب نمی رسیم، با بررسی این مهم قطعاً به این نتیجه خواهیم رسید که با موضوع بسیار مهمی روبه رو هستیم اما متأسفانه هیچ صحبتی در قانون از این عملیات نشده است.

از دقت در مجموعه این روایات بوضوح روشن می شود که هدف امام زمان، علیه السلام، ترویج و حاکمیت بخشیدن به احکام اسلام و تجدید عظمت آن است، وگرنه موضوع آوردن یا مطرح کردن آیین جدید به غیر از اسلام به دلالت آیات صریح قرآن و روایات متواتر اهل بیت، علیهم السلام، منتفی است.

^۴ -سوره مائده آیه ۳۲.

سوالات و فرضیه ها تحقیق -۴-۱-۱

در واقع تفاوت بین استشهادهای یون و انتحاریون با معرفی عقبه هریکو مقایسه آنها و رسیدن به پاسخ سوالاتی که تفاوت این دو عملیات به وجود می آورد. مبرهن است که استشهادهای یون ابتدا به ساکن با روحیه الهی طلبی و از زمان ظهور اسلام به دنبال اهداف الهی هستند.

باتوجه به شباهتی که بین این دو عملیات در وقوع فعل وجود دارد، چند سوال مطرح می شود.

آیا هر دو این عملیات خودکشی محسوب می شود یا تفاوت هایی با هم دارند؟

اگر بخواهیم این عملیات را خودکشی بدانیم در واقع فعل جرم و حرام می باشد و در وقوع فعل دو عنصر مادی و معنوی قابل بحث است، قطعا در هر دو عملیات عنصر مادی یکی است و آن اقدام به خودکشی و یا دیگر کشی است اما دعوی که بین این دو عملیات مطرح است، عنصر معنوی آن است، در واقع در عملیات انتحاری عنصر معنوی وجود ندارد و فاعل یا مضطر یا مکره و یا در واقع مرتد است، در نوع سوم که تکلیف مشخص است اما در دونوع اول اضطرار و اکراه صرفا یا به جهت صغر سن عاملین جنایت بوده و یا به جهت فقر یا محجوریت عقلی اکراه در انجام آن داشته اند.

سوال دیگر این که آیا می توان به خودکشی که در قالب یکی از این عملیات ها قرار می گیرد، می توان جنبه معنوی داد، از قدیم الایام بعضی از رفتارها در گروهک ها تعریف داشت به طور مثال، شخصی که در یک گروهکی عضو بود، در صورت اسیر شدن محکوم به این بود که خودش را بکشد، حال به وسیله قرص سیانور، طناب یا غیره .

و حتی اگر از این قبیل وسایل را در دست نداشت، با وانمود کردن به این که می خواهد به طرف مقابل حمله کند، اما در واقع هیچ جان و وسیله ای برای حمله کردن نداشت، طرف مقابل را وادار به از بین بردن خودش می کرد.

در واقع همه این افعال هم به نوعی عملیات تعریف می شود که هم استشهادهای یون و هم انتحاریون بارها و بارها این عمل را انجام داده اند؛ اما آنچه کمی موضوع بحث را مهمتر می کند، خودکشی است که منجر به دیگرکشی می شود. که هزاران سوال در ذهن به وجود می آید که آیا این دیگرکشی با فکر قبلی بوده و یا سهوا صورت می گیرد و یا حاصل از خطای محضی است که فاعل مرتکب شده است.

۱-۱-۵ - چهارچوب تحقیق:

البته امام حسین (ع) نقطه اوج حرکت شهادت طلبانه بوده است که به عنوان الگو تا سالیان سال قرار گرفته است که با قلت در کمیت به سراغ جمعی از کفار به ظاهر دین دار با جمعیتی کثیر رفت و با هفتاد و اندی نفر به مقابله با چندین هزار نفر رفته که این خود به ظاهر خودکشی است اما نیت خدایسندانه، طهارت نفس و اخلاص در عمل بقای نهضت ایشان را به همراه داشت و این نهضت تا پایان خلقت به عنوان الگوی ازادگی قرار گرفت و بعد از این عمل شهادت طلبانه می توان به عملیات استشهادی از این قبیل اشاره کرد مثلاً حسین فهمیده که میتوانست چند نارنجک به زیر تانک بیندازد اما به خود بست و عملیات استشهادی انجام داد و در حال حاضر نیروی های حزب الله لبنان و بحرین و یمن با بستن مواد منفجره به میان جمع اشغالگران رفته و آنها را به هلاکت می رسانند. حال عقبه تفکر انتحاری چیست؟ آیا الگو برای ارائه دارند؟

۱-۲ - بخش دوم: واژه شناسی (مفاهیم)

۱-۲-۱ - خودکشی:

خودکشی (لغوی): خود را به وسیله ای کشتن، انتحار .
خودکشی (اصطلاحی): تلاشی آگاهانه به منظور خاتمه دادن به زندگی شخص توسط خودش می باشد که ممکن است این تلاش به اقدام تبدیل گردد یا فقط به شکل احساسی در فرد بماند.
خودکشی برای اولین بار در سال ۱۷۳۷ به وسیله ی دی فونن صورت گرفت وی برای اولین بار کلمه ی SUICIDE را در فرانسه به کار برد که در سال ۱۷۶۲ به وسیله ی آکادمی علوم فرانسه پذیرفته شد.
خودکشی در بین فرقه های بودایی به ویژه در میان متعصبین مذهبی و در راه مذهب و عقیده تشویق می شود. و حتی ممکن است عقیده ی کسانی که در این راه خود را می کشتند ، زیارتگاه شود
از انجائیکه خودکشی به عنوان یک پدیده روانی-اجتماعی، موضوع چند وجهی و پیچیده یی است که تمام ملل و جهان با آن مواجه میباشند. وقتی شخصی مرتکب خودکشی می شود، معمولاً وابستگان و دوستان او متعجب و حیران می شوند اما پس از بررسی دقیق سرنخ هایی بدست می آید که در عین دشواری ضرورت پیگیری و جستجوی کمک و خدمات تخصصی را آشکار می سازد.

بنابراین پیش بینی خودکشی حتی برای متخصصان امری آسان و دقیق نیست، ازین رو بررسی دقیق علایم و نشانه های خطر خودکشی برای تشخیص به موقع و مناسب بسیار کمک کننده است.

۱-۲-۲- قتل:

قتل (لغوی): واژه‌ی "قتل" در لغت به معنی ازالهی روح از بدن و از بین رفتن زندگی است.

قتل (اصطلاحی): این واژه در اصطلاح فقه به عملی گفته می‌شود که ادامه‌ی زندگی و حیات را از انسان گرفته و به مرگ شخص منجر شود. این عمل به دست قاتل انجام می‌گیرد. کشتن یک نفر به منزله‌ی کشتن همه مردم مطرح شده است. برای توضیح این حقیقت چند بیان و معنا می‌توان عرضه کرد:

الف: قتل یک نفر، کیفری همچون قتل همه مردم را دارد.

ب: حرمت قتل یک نفر نزد خداوند، به منزله قتل همه‌ی مردم نزد شماس است.

ج: قتل یک نفر، بی‌اعتنایی به مقام انسانیت است.

ه: قتل یک نفر، سلب امنیت از همه‌ی مردم است.

و: چون انسان‌ها به منزله‌ی اعضای یک پیکرند، پس قتل یکی قتل همه است.

ز: جایگاه دوزخی قاتل یک نفر، جایگاه کسی است که قاتل همه باشد.^۵ *

ح: قتل یک نفر، زمینه‌ساز قتل همه است.

ط: یک انسان می‌تواند سرچشمه‌ی یک نسل باشد، پس قتل او به منزله‌ی قتل یک نسل است. (به نظر می‌رسد این احتمال بهتر است)

در روایات می‌خوانیم: فانی‌شدن تمام دنیا نزد خداوند، از کشتن یک‌مؤمن آسان‌تر است.^۶

امام صادق علیه السلام فرمودند: کسی که در موضعی که آب یافت نمی‌شود، تشنه‌ای را سیراب کند، مانند کسی است که نفسی را زنده کرده باشد.^۷

^۵ - کافی، ج ۷، ص ۲۷۱.

^۶ - بحار، ج ۱۰، ص ۳۸۲. این حدیث را در شب جمعه آخر ماه رمضان ۱۳۷۹ می‌نویسم که روز جمع‌ه‌اش روز قدس است و در حالی که تلویزیون‌های دنیا صحنه‌های دلخراشی از کشتن مسلمانان بی‌پناه فلسطین را به دست صهیونیست‌ها نشان می‌دهند.